

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Для розвитку сучасних світогосподарських зв'язків характерними є активізація інтеграції національних економік, їх секторів та окремих регіонів країн, глобалізація конкуренції та уніфікація її форм між основними учасниками міжнародних економічних відносин. Особливого значення для нашої країни набуває активна участь у міжнародному поділі праці та інтеграційних процесах шляхом ефективного здійснення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), оскільки це є важливим фактором трансформації та зростання економіки. Досягнення успіху у цьому напрямі передбачає підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних економічних суб'єктів на зовнішньому ринку, розвиток і реалізацію експортного потенціалу, що дозволить здійснювати успішну інтеграцію економіки України, зокрема окремих її секторів та регіонів, у світове господарство.

Впровадження системи заходів із забезпечення конкурентоспроможності значною мірою визначатиме ефективну діяльність вітчизняних підприємств, галузей і регіонів на зовнішніх ринках, сприятиме вирішенню проблем і ліквідації структурних диспропорцій їх ЗЕД, дозволить здійснити успішну міжнародну інтеграцію вітчизняної економіки і тому вимагає глибокого наукового аналізу та обґрунтування методів і механізмів реалізації.

Проблеми конкуренції та забезпечення конкурентоспроможності економічних суб'єктів в умовах міжнародної інтеграції досліджували такі західні вчені, як Д. Рікардо, А. Сміт, Д. Абель, Г. Гамель, П. Друкер, К. Ендрус, Р. Ешенбах, П. Зенге, Ф. Котлер, Р. Коуз, К. Крістенсон, М. Портер, К. Прахалад, Р. Солоу, Й. Шумпетер, Ф. Хайек.

Значний внесок у дослідження проблем розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та міжнародної інтеграції країн з перехідною економікою, теорії і практики зовнішньої торгівлі та удосконалення механізмів її регулювання,

конкурентоспроможності та ефективності ЗЕД економічних суб'єктів в умовах відкритої економіки здійснили такі вітчизняні економісти, як В. Андрійчук, О. Білорус, В. Будкін, І. Бураковський, З. Варналій, В. Вергун, О. Власюк, А. Гальчинський, В. Геєць, Я. Гончарук, Б. Губський, М. Долішній, Л. Кістерський, Г. Климко, В. Клочко, В. Кончин, А. Кредісов, О. Кузьмін, І. Лукінов, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, А. Мокій, В. Новицький, В. Онищенко, Ю. Пахомов, О. Рогач, А. Філіпенко, А. Чухно, О. Шнирков.

Активно працюють над дослідженням аналогічних проблем і окремих їх аспектів російські дослідники П. Зав'ялов, С. Захаров, Г. Ковальов, О. Михайлов, А. Медведєв, М. Моїсеєв, І. Спіридонов, П. Фомичев, Г. Шагалов, С. Шаталін, В. Юданов та ін.

Проте ще недостатньою мірою висвітлені вплив окремих факторів конкурентоспроможності, економічні засоби та досвід її забезпечення у країнах з перехідною економікою, методичний інструментарій оцінки рівня конкурентоспроможності і економічної ефективності на рівні окремих галузей та регіонів. Потребує системного аналізу проблема державного впливу на конкурентоспроможність суб'єктів ЗЕД на загальнодержавному та регіональному рівнях. Це і обумовило актуальність і вибір теми проведеного дослідження.

Метою цього дослідження є здійснення комплексної оцінки конкурентних переваг галузей української економіки та обґрунтування стратегічних напрямів підвищення їх конкурентоспроможності на зовнішньому ринку.

З урахуванням цього у дослідженні поставлені і вирішуються такі завдання:

- з'ясувати сутність, видову структуру, фактори конкурентоспроможності економічних суб'єктів в умовах відкритої економіки;
- адаптувати методичні підходи та здійснити оцінку конкурентних переваг галузей української економіки на зовнішньому ринку;

- обґрунтувати стратегічні напрями підвищення конкурентоспроможності галузей економіки в умовах поглиблення міжнародної інтеграції.

Об'єктом дослідження виступають окремі галузі економіки України в умовах економічних перетворень.

Предметом дослідження є конкурентні переваги галузей України та стратегічні напрями підвищення їх конкурентоспроможності у відкритій економіці.

Методологічною і теоретичною базою дослідження є загальнонаукові методи наукового пізнання, методи системного, багатовимірного статистичного аналізів (БСА), методи прогнозування, групувань тощо. Окрім цього у роботі до процесів і явищ економічного життя були застосовані методи історичного, порівняльного аналізу та синтезу.

Теоретичною базою дослідження стали теорії міжнародних економічних відносин, міжнародної торгівлі та зовнішньоекономічної інтеграції, перехідних економік, міжнародної конкуренції та маркетингу, системного підходу, існуючі науково-теоретичні розробки щодо регулювання зовнішньоторговельної діяльності та інші сучасні теорії ринкової економіки, що знаходять своє відображення у працях вітчизняних та зарубіжних вчених.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти, що регламентують ведення господарської діяльності, у тому числі зовнішньоекономічної; інформація загальнодержавних, регіональних та галузевих статистичних довідників; статистичні матеріали міжнародних організацій, фондів та об'єднань; інформаційні бюлетені, монографічні видання вітчизняних та зарубіжних дослідників; періодичні видання; матеріали міжнародних конференцій, інформація всесвітньої комп'ютерної мережі Інтернет.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні та впровадженні стратегічних засад підвищення конкурентоспроможності галузей економіки України. Розроблені стратегічні

рекомендації та пропозиції стосовно підвищення конкурентоспроможності можуть бути використані у практичній діяльності Уряду України, органів державного управління на місцевому рівні.

В ринковій системі господарювання категорія конкурентоспроможності є однією з головних, оскільки в ній концентровано виражаються економічні, науково-технічні, виробничі, організаційно-управлінські, маркетингові можливості як окремого суб'єкта господарської діяльності, так і економіки країни. Принцип конкурентоспроможності формально визнається основним елементом ринкової економіки, проте в умовах України він ще не має достатньої кількості своїх носіїв в особі підприємців і широкого прошарку економічно-активного населення, що включає в себе представників приватного і сімейного підприємництва, домашні господарства.

У процесі інтеграції України у систему світового господарства її економіка стає дедалі відкритішою внаслідок лібералізації її зовнішньої торгівлі. Але у перехідний період, коли українські товаровиробники не мають ні досвіду, ні капіталу для повноцінної конкуренції на світових ринках, уряд України має захищати свого товаровиробника [1, С. 386]. Очевидно, що при формуванні інтеграційної стратегії виникають певні протиріччя між необхідністю інтегруватися у світову економіку, з одного боку, та забезпечення ефективної внутрішньоекономічної інтеграції, захисту внутрішнього ринку, власного товаровиробника і національних інтересів, з іншого. Слід враховувати, що світова економіка залишається ареною зіткнення різнопланових інтересів економічних суб'єктів різних країн. Тому створення власної системи економічної безпеки дасть можливість уникнути можливих негативних наслідків швидкого всебічного відкриття національної економіки, забезпечити її конкурентоспроможність, захист вітчизняного товаровиробника й ефективно взаємодіяти з усіма суб'єктами міжнародних економічних відносин. Це зумовлює необхідність критичного аналізу теорій конкуренції, визначення можливостей застосування концептуальних наукових

положень у виборі стратегії входження перехідної економіки у складну систему світогосподарських зв'язків.

В основі теорії конкуренції лежать такі теорії міжнародної торгівлі, як теорія відносних переваг та ефекту масштабу. Ключова роль конкуренції для функціонування ринкової економіки була узагальнена ще у XVIII ст. Адамом Смітом у його принципі „невидимої руки”. Він вперше науково обґрунтував положення про те, що конкуренція сприяє виживанню лише кращих виробників, здатних задовольняти потреби споживачів не лише на внутрішньому, але й на зовнішніх ринках. Давід Рікардо запропонував принцип конкурентної переваги, котрим стверджується, що країна повинна експортувати ті товари, в яких вона має найбільшу порівняльну перевагу, а імпортувати ті, в яких вона має найменшу порівняльну перевагу [4, С. 96].

В основі сучасних теорій конкуренції і конкурентних переваг лежать дослідження таких зарубіжних дослідників, як Д. Абеля, К. Ендруса, П. Зенге, Г. Гамеля, К. Крістенсена, К. Прахалада, Р. Ешенбаха, найфундаментальнішими з поміж яких є дослідження професора Гарвардської школи бізнесу М. Портера. Для цих теорій характерним є дослідження становища конкуренції у різних сферах діяльності і на різних рівнях (підприємства, галузі, країни) у нерозривному зв'язку із застосуванням теорій стратегічного менеджменту, яка дозволяє здійснювати вибір тієї чи іншої стратегії конкурентної боротьби на ринку.

К. Еклунд, розглядаючи проблеми конкурентної боротьби на світовому ринку підкреслює, що „висока конкурентоспроможність – це той ключ, який дозволяє усувати конфлікт цілей між внутрішнім і зовнішнім балансами. Вона є основоположною передумовою розвитку економіки в цілому без дефіциту платіжного балансу і безробіття” [6, С. 143].

У економіці планового типу країн Східної і Центральної Європи та колишнього СРСР категорії “конкуренції” не приділялася значна увага, оскільки передбачалося, що всі товари розподіляються у плановому порядку, і

тому підприємствам не було потреби конкурувати між собою на внутрішньому ринку. Як стверджує М. Шніцер, розподіл праці у командно-адміністративних економіках не відображав порівняльних переваг в ефективності, а був просто наслідком нав'язаної державою спеціалізації, орієнтованої на виконання урядових економічних планів [4, С. 47]. Погоджуючись з цим твердженням, зауважимо, що торгівля з зарубіжними країнами, особливо з країнами Заходу, все ж вимагала врахування проблем конкуренції і конкурентоспроможності на зовнішньому ринку при розробці стратегій розвитку зовнішньої торгівлі. Початок трансформації економік нових незалежних держав характеризувався суперечливими процесами входження у світовий ринок. Інтеграція національних ринків у світовий зумовила такі явища, як глобалізацію масштабів конкуренції, активізацію конкурентної боротьби зарубіжних компаній на ринках країн з перехідною економікою.

Основа конкурентоспроможності знаходиться у процесі виробництва, залежить від його прогресу і вдосконалення. Разом з тим у сучасних умовах конкуренція діє і на стадії розподілу, обміну, споживання і проявляється як конкуренція товарів і послуг, капіталів, робочої сили, кредитних ресурсів, валюти, інформації, прав інтелектуальної власності. У зв'язку з цим погодимось із тезою, що „конкуренція примушує фірми переходити на найефективніші технології виробництва” [7, С. 87].

Термін „конкуренція” походить від латинського „concurrere” – „стикатися”. Згідно з А. Юдановим, під ринковою конкуренцією слід розуміти боротьбу за обмежений обсяг платоспроможного попиту покупців, що ведеться фірмами на доступних їм сегментах ринку [8, С. 43]. Більш повним видається нам тлумачення цього терміну І. Спірідоновим, який визначає конкуренцію як „...економічний процес взаємодії, взаємозв'язку і боротьби між функціонуючими на ринку підприємствами з метою забезпечення кращих можливостей збуту своєї продукції, задоволенню різних потреб покупців і одержання найбільшого прибутку” [9, С. 15].

Поняття конкурентоспроможності країни на зовнішньому ринку тісно пов'язане із категорією ефективності, оскільки рівень ефективності економічної діяльності свідчить про вміння країни чи окремої галузі економіки використовувати свої відносні та абсолютні конкурентні переваги на зовнішньому ринку. Формально показники ефективності ЗЕД можна представити як співвідношення між валовими грошовими надходженнями від зовнішньоекономічних операцій та вартістю витрат, пов'язаних з реалізацією операцій, а показники ефекту - як різницю між цими величинами [31, 32]. При оцінці ефективності на рівні держави чи регіону можуть виникати певні труднощі, що пов'язані з визначенням цін на певні групи товарів, які у товарній номенклатурі ЗЕД подаються в інших розрахункових одиницях та з достовірністю вартісної оцінки товарної продукції, яка є предметом зовнішньої торгівлі.

Одним з ключових завдань аналізу зовнішньоторговельної діяльності України є визначення найбільш ефективних операцій, обґрунтування товарної структури експорту та імпорту, визначення галузей, які мають найвищі конкурентні позиції на ринках конкретних зарубіжних країн. Важливим завданням оцінки конкурентних позицій країни чи галузі на зовнішньому ринку є, на нашу думку, отримання можливості групування та ранжування окремих товарних груп за показниками конкурентних переваг на зовнішньому ринку. Здійснення таких процедур дозволяють визначити найдоцільніші зовнішньоторговельні операції українських суб'єктів ЗЕД на зовнішньому ринку. З метою оцінки конкурентоспроможності окремих галузей економіки України на ринках зарубіжних країн доцільно проаналізувати рівень порівняльних переваг у розрізі товарної номенклатури ЗЕД України. На основі таких досліджень можна зробити висновок про рівень конкурентоспроможності окремих галузей на ринках зарубіжних країн та про доцільність підтримки галузей, які мають найвищі конкурентні переваги на зовнішньому ринку.

На практиці для кількісної оцінки порівняльних переваг

використовується індекс виявленої порівняльної переваги, розроблений економістом Ліснером (Liesner) і популяризований дослідником Балассою [33; 34; 35, С. 136]. Фактично цей показник представляє собою співвідношення частки експорту сектору (j) певної країни (i), взятої для аналізу, до частки експорту того самого сектору групи інших взятих для аналізу країн (ref) [36; 37, С. 136]:

$$B_j^i = \frac{X_j^i / X_n^i}{X_j^{ref} / X_n^{ref}}, \quad (2.1)$$

де X_j^i - експорт товарів сектору (j) країни (i); X_n^i - загальний експорт країни (i); X_j^{ref} - експорт товарів сектору (j) інших країн, взятих для аналізу (ref); X_n^{ref} - загальний експорт інших країн, взятих для аналізу (ref).

Якщо $B_j^i > 1$, це підтверджує, що країна (i) має порівняльну перевагу в секторі (j), тобто сектор (j) більш важливий у структурі експорту країни (i), ніж у структурі експорту інших узятих для аналізу країн (ref).

Зіставлення експорту України з експортом різноманітних зарубіжних країн за товарними групами утруднюють труднощі пошуку спільних класифікаційних підходів згідно української та зарубіжних систем обліку, що обумовлює неадекватність використання стандартного індексу Баласси. Внаслідок цього більш доцільним є використання формули виявленої порівняльної переваги, що обґрунтована французьким Дослідницьким центром прогнозування і міжнародної інформації, яку використовує сектор ринкового аналізу Міжнародного торгового центру UNCTAD / WTO [38; 39, С. 139]:

$$RCA^t = \frac{1000}{(X_j^t + M_j^t)} \times \left[(X_{ij}^t - M_{ij}^t) - (X_j^t - M_j^t) \times \frac{(X_{ij}^t + M_{ij}^t)}{(X_j^t + M_j^t)} \right], \quad (2.2)$$

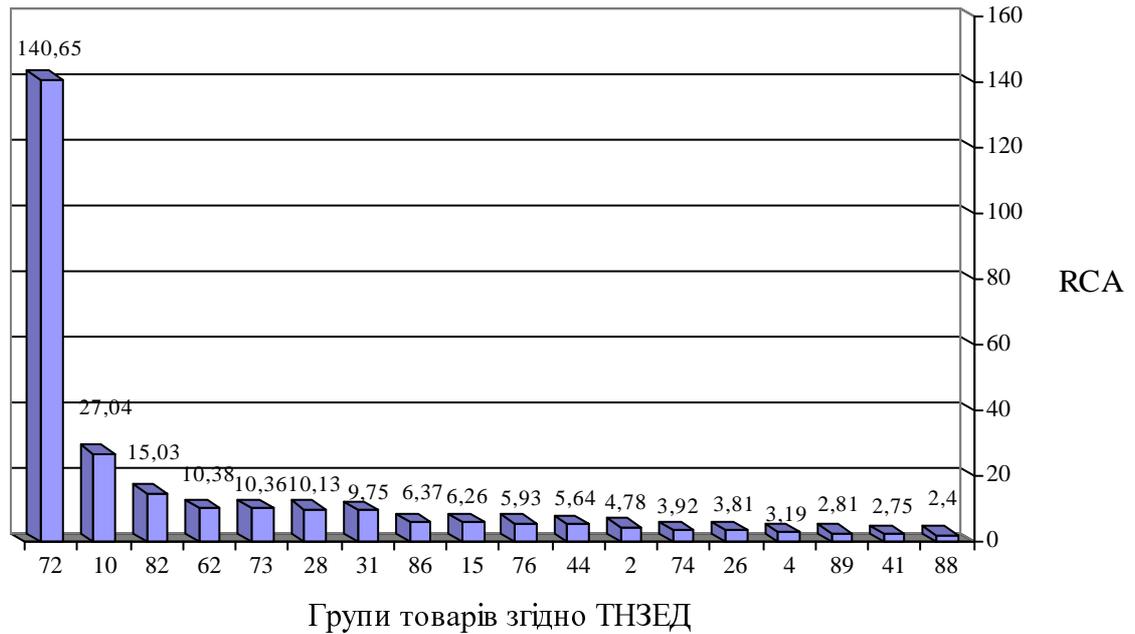
де X_{ij}^t - експорт товарів сектору (j) країни (i) до групи інших країн, взятих для аналізу; M_{ij}^t - імпорт товарів сектору (j) країни (i) з групи інших країн, взятих для аналізу; X_j^t - загальний експорт країни (i) до групи інших країн, взятих для аналізу; M_j^t - загальний імпорт країни (i) з групи інших країн, взятих

для аналізу.

Пропонована методика розрахунку дозволяє оцінити виявлену порівняльну перевагу країни порівняно з групою інших залучених для аналізу країн за певний період (рік або декілька років). Виявлену порівняльну перевагу можна розглянути у динаміці у випадку здійснення аналізу у довготривалому періоді, або ж знайти її середньозважену за певний проміжок часу.

На основі використання цієї методики нами проаналізовано порівняльні переваги України у міжнародній торгівлі загалом і з найголовнішими торговельними партнерами згідно 98 класифікаційних груп ТН ЗЕД. Проведені розрахунки дозволили виявити наступні порівняльні переваги України у зовнішній торгівлі товарами з усіма країнами світу.

Як показали проведені розрахунки, Україна має найвищі порівняльні переваги на зовнішньому ринку по таких „традиційних” товарних групах, як чорні метали (величина індексу RCA дорівнює 140,6) та зернові культури (відповідно 27,04). У цьому контексті необхідно наголосити, що це є продукція сировинних галузей економіки, експорт якої не є характерним для країн з розвинутою ринковою економікою. Високий рівень конкурентних переваг на зовнішньому ринку є характерним для такої групи, як одяг та предмети одягу текстильні (величина індексу RCA становить 10,38), що свідчить про відносно високий рівень спеціалізації України за цією товарною групою на ринках зарубіжних країн (Рис. 1).

Пояснення до товарних груп:

72 - Чорні метали	76 - Алюміній і вироби з нього
10 - Зернові культури	44 - Деревина та вироби з неї
82 - Інструмент, ножеві вироби	2 - М'ясо і субпродукти харчові
62 - Одяг та предмети одягу текстильні	74 - Мідь і вироби з неї
73 - Вироби з чорних металів	26 - Руди, шлаки та зола
28 - Продукти неорганічної хімії	4 - Молоко і молочні продукти; яйця
31 - Добрива	89 - Судна, човни, інші плаваючі засоби
Локомотиви залізничні і рухомий состав, трамваї та	
86 - ін.	41 - Шкіряна сировина
Жири і масла тваринного та рослинного	
15 - походження	88 - Літальні, космічні апарати, їх частини

Рис. 1. Ранжування товарних груп згідно індексу виявлених порівняльних переваг України у торгівлі з усіма країнами світу

Серед інших сировинних товарних груп, значення індексу RCA для яких перевищує 1, доцільно виокремити вироби з чорних металів, продукти неорганічної хімії, добрива, алюміній та вироби з нього, деревину та вироби з неї, мідь і вироби з неї, руди, шлаки і золу, а також широкий перелік продукції АПК (жири і масла тваринного та рослинного походження, м'ясо та субпродукти харчові, молоко і молочні продукти, яйця, шкіряна сировина).

Позитивним є те, що серед українських товарів з високим рівнем конкурентоспроможності на зовнішньому ринку присутня високотехнологічна продукція, що спростовує тезу про сильні конкурентні переваги лише

сировинних галузей вітчизняної економіки на зовнішньому ринку. Високий рівень порівняльних конкурентних переваг на ринках зарубіжних країн мають локомотиви залізничні і рухомий состав, трамваї (індекс RCA становить 6,37), судна, човни та інші плавучі засоби (3,19), літальні, космічні апарати та їх частини (2,40). Вказане дає підстави стверджувати про те, що Україна має відносно високі конкурентні переваги на зовнішньому ринку також по продукції високотехнологічних галузей економіки.

Найнижчий рівень конкурентоспроможності на зовнішньому ринку мають такі вітчизняні товари, як продукція паливно-енергетичного комплексу (нафта, газ) та виробы високотехнологічних галузей та з високим рівнем доданої вартості (засоби наземного транспорту, крім залізничного, машини та устаткування, фармацевтична продукція, включаючи медикаменти, електричні машини, прилади тощо).

Серед галузей сфери послуг найвищі конкурентні переваги мають транспортні послуги, серед яких явним лідером є послуги трубопровідного транспорту (індекс RCA становить 167,43). Також високим рівнем конкурентоспроможності володіють послуги морського (значення RCA дорівнює 34,09, повітряного (0,21), залізничного (0,11) та інших видів транспорту (12,86) (рис. 2). Негативною тенденцією є те, що Україна не має високого рівня конкурентоспроможності у таких галузях сфери послуг, як різні ділові, професійні та технічні послуги, туристичні та ліцензійні послуги. Всі ці галузі є сферами, в яких наша країна має значний людський, науково, технічний і природній нереалізований потенціал. Саме ці сфери послуг, зважаючи на їх важливість для народного господарства країни в цілому, мають стати об'єктом державної політики підтримки та стимулювання експорту послуг на зовнішній ринок.

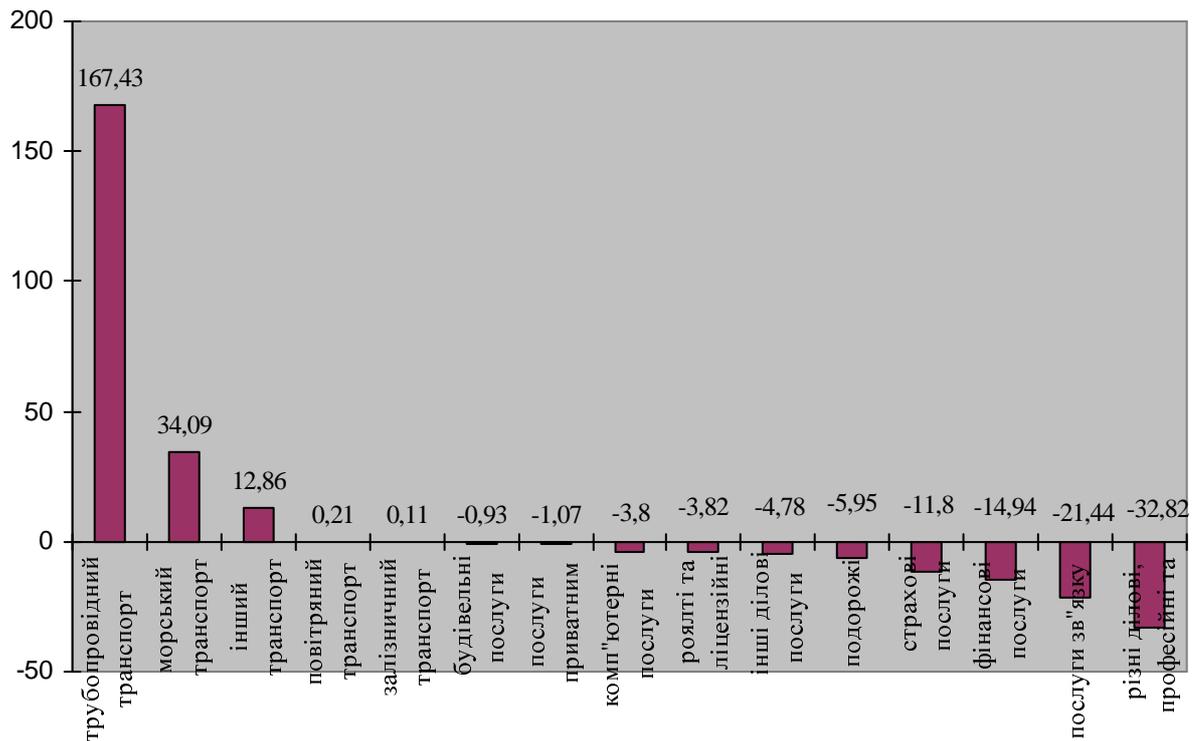

Рис. 2. Ранжування груп послуг згідно індексу виявлених порівняльних переваг України у торгівлі з всіма країнами світу

У процесі досліджень важливо також виявити покраїнні відмінності у конкурентних перевагах України на зовнішньому ринку. Для цього нами було розраховано індекси виявлених порівняльних переваг України на ринку 25 країн Євросоюзу та найбільшого зовнішньоторговельного партнера – Росії.

Насамперед доцільно наголосити, що для всіх аналізованих країн Євросоюзу традиційно високі конкурентні позиції мають чорні метали та вироби з них та продукція сільського господарства. Звертає на себе увагу високий рівень конкурентоспроможності на ринках країн Євросоюзу такої товарної групи, як одяг та текстильні вироби. Особливо сильні позиції мають представники вітчизняної легкої промисловості на ринках Бельгії, Великобританії, Данії, Ірландії, Німеччини, Франції, Швеції, Словаччини, Угорщини та Польщі. Це дає підстави стверджувати про значний потенціал і перспективи вітчизняної текстильної промисловості на зовнішньому ринку.

Позитивним є те, що на ринках країн Євросоюзу високим рівнем

конкурентоспроможності характеризуються вітчизняні високотехнологічні галузі. Особливо сильні позиції на ринку ЄС має вітчизняна промисловість, що займається виробництвом літальних, космічних апаратів та їх частин, зокрема в Ірландії та Люксембурзі. Вітчизняні виробники локомотивів залізничних та трамваїв мають високі конкурентні переваги у Франції, Швеції та Естонії, засоби наземного транспорту – в Данії та Литві, судна, човни та інші плавучі засоби – у Великобританії, Греції, Нідерландах, Фінляндії, Естонії та Кіпрі.

Звертає на себе увагу така країна, як Австрія, на ринку якої високі конкурентні позиції мають вітчизняні машини і устаткування, прилади та електричні машини. Вказане пояснюється специфікою торговельної політики цієї країни, яка фактично виконує функцію посередника між країнами з перехідною економікою та розвинутими країнами Євросоюзу.

В цілому практично у всіх країнах Євросоюзу високі конкурентні позиції має така товарна група, як паливо мінеральне, нафта та продукти її переробки. Вказане дозволяє зробити висновок про сильні позиції вітчизняних посередників на ринку країн ЄС, які здебільшого продають російську нафту та продукти її переробки, що викликано насамперед значною ціною диференціацією.

Аналізуючи конкурентоспроможність вітчизняної продукції на ринку Росії, необхідно наголосити, що у переліку товарів з високим рівнем конкурентних переваг на російському ринку у значній мірі присутні високотехнологічні товари – машини та устаткування (значення індексу RCA – 49,5), локомотиви залізничні і рухомий склад, трамваї (22,2) та електричні машини (17,4). Вказане пояснюється нижчим рівнем вимог ринку Росії до технічних характеристик вітчизняної продукції у порівнянні з країнами ЄС, що є суттєвим фактором високої конкурентоспроможності вітчизняних високотехнологічних товарів на ньому. Також традиційно високі конкурентні позиції на ринку Росії має продукція вітчизняної металургійної промисловості і продукція АПК.

Підсумовуючи зазначимо, що сьогодні найбільш конкурентоспроможними вітчизняними товарами на зарубіжних ринках є продукція сировинних галузей економіки, що свідчить про значні диспропорції у вітчизняній економіці порівняно з країнами, що є світовими технологічними та економічними лідерами. Разом з тим, проведений аналіз дозволяє стверджувати про значні перспективи просування високотехнологічної продукції та продукції з високим рівнем доданої вартості вітчизняних виробників на ринку країн СНД та Євросоюзу. У цьому контексті особливо важливим завданням реформування економіки є підтримка українських експортерів високотехнологічної продукції у процесі вступу України до СОТ, що дозволить використати переваги розширення можливостей присутності на зовнішньому ринку у процесі модернізації та трансформації економічної системи.

Результати проведеного аналізу дозволяють обґрунтувати наступні рекомендації щодо управління конкурентними перевагами України на зовнішньому ринку:

1. Ведення оперативного моніторингу конкурентоспроможності вітчизняних галузей на ринках зарубіжних країн

Для цього доцільно щомісячно збирати статистичну інформацію про обсяги експорту та імпорту України і на їх основі розраховувати показники відносних і абсолютних порівняльних переваг. Такий моніторинг доцільно доповнювати розрахунками традиційних показників ефективності зовнішньоторговельної діяльності за найважливішими товарними групами експорту та імпорту шляхом збору додаткової статистичної та оперативної інформації по операціях з вказаними товарними групами (трансакційні витрати та витрати виробництва, величина митних та податкових платежів, вартість експортних кредитів тощо).

2. Ранжування галузей української економіки за показниками порівняльних конкурентних переваг на зовнішньому ринку

Стратегічним завданням ранжування визначимо визначення галузей економіки, які мають найвищі порівняльні переваги на ринках зарубіжних країн. При цьому виявлені найбільш конкурентоспроможні галузі доцільно залучати до загальнодержавних та регіональних програм стимулювання та підтримки. Важливо також проводити такі дослідження на рівні окремих регіонів шляхом залучення спеціалістів відповідних служб органів місцевого державного управління.

3. Виявлення потенційних конкурентних переваг вітчизняних галузей на зовнішньому ринку

Прогнозування і обґрунтування сценаріїв торговельного співробітництва між Україною та зарубіжними країнами дозволить виявити по конкретних зарубіжних ринках товари і послуги, які мають значні потенційні конкурентні переваги, але на даний момент не використовуються. Такі дослідження дозволять усунути структурні диспропорції у вітчизняному експорті та імпорті і диверсифікувати діяльність вітчизняних підприємств на зовнішньому ринку.

Наголосимо, що виявлення ще не реалізованих конкурентних переваг є одним з першочергових завдань у системі заходів всесторонніх наукових та практичних досліджень проблеми диверсифікації діяльності окремих вітчизняних регіонів та галузей на ринках зарубіжних країн в умовах вступу до СОТ та поглиблення євроінтеграції. При цьому особливу увагу доцільно приділяти заходам із підвищення конкурентоспроможності наукоємких та технологічних галузей промисловості, галузей виробництва товарів з високим рівнем доданої вартості, транспортних, туристичних та комерційних послуг.
